

4. На лагу зверху необхідно вказати організацію, що виконує роботу, її найменування і тривалість виконання, знизу – кількість змін і робітників у зміні, норму виробітку на одного робітника, що дає можливість на місці прийняти обгрунтоване рішення щодо усунення виявленого відставання.

5. Структуризація набору операцій повинна проводитися однією людиною (відповідальним за розробку сіткового графіка і його реалізацію) і бути орієнтована на кінцевий результат.

Література

1. Дикман Л.Г. Организация и планирование строительного производства: Управление строительными предприятиями с основами АСУ: Учеб. для строит. вузов и фак. – М.: Высш. шк., 1988. – 559 с.

2. Сетевое планирование и управление в строительстве. – М.: ЦНИИОМТП, 1971. – 184 с.

Надійшла 17.05.2009

УДК 657

Я. І. КОСТЕЦЬКИЙ

Тернопільський національний економічний університет

МЕНЕДЖМЕНТ ВИТРАТ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

В статті обгрунтовано особливості обліку виробничих витрат в контексті управління аграрними підприємствами, а також їх вплив на фінансові результати даних суб'єктів господарювання. Показано зв'язок і функціонування виробничих витрат з кінцевими результатами виробництва та процесом ціноутворення на сільськогосподарську продукцію.

The features of production charges account in the context of agrarian enterprises management and also their influence on the financial results of these subjects of management are grounded in the article. Connection and functioning of production charges with the eventual results of production and process of pricing on agricultural products are shown in the article.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки особливо важливого значення набувають проблеми формування виробничих витрат у сільському господарстві, пов'язані зі специфікою галузі, а також з її місцем у системі народного господарства. В Україні, де аграрний сектор економіки є пріоритетним, дослідження обліку і формування виробничих витрат набувають особливої актуальності. Адже головною метою діяльності будь-якого підприємства є досягнення максимального прибутку. Всі інші цілі підпорядковані цьому основному завданню, оскільки прибуток слугує основою та джерелом коштів для подальшого росту інших показників [1].

Управління витратами – це засіб досягнення підприємством високого економічного результату і як окрема ланка менеджменту та економіки має важливе значення для функціонування ефективності економічної системи. На рівні підприємства чи організації управління витратами поєднує в собі елементи виробничого та фінансового менеджменту з метою оптимізації витрат і забезпечення максимального прибутку.

Раніше діюча вітчизняна система обліку витрат на виробництві повністю відповідала вимогам централізованого управління економікою, забезпечувала отримання інформації про фактичні витрати на продукцію (роботи, послуги) в основному для цілей державного ціноутворення. Проблема полягала в тому, що значна частина цієї інформації не була затребувана і тому не використовувалась в управлінні для аналізу виробничих витрат. Це стало однією із основних причин того, що на виробництві не знайшли широкого відображення теоретичні розробки різноманітних методів обліку витрат цього періоду [2, 3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останній час активно вивчається зарубіжний досвід обліку виробничих витрат за системою стандарт-кост та директ-костинг, проте практичні розробки цих систем обліку, управління і аналізу в Україні не використовуються.

Питання управління витрат в аграрному секторі економіки України та заходи його покращення з використанням зарубіжного досвіду висвітлені в працях Бутинця Ф.Ф., Гайдуцького П.І., Давидовича І.С., Дем'яненка С.І., Маренича Т.Г., Огійчука М.Ф., Пушкара М.С., Саблука П.Т. та інших. Проте питання управління витратами в умовах функціонування суб'єктів різних форм власності досліджені недостатньо та потребують подальшого вирішення.

Метою статті є обгрунтування управління витратами з їх поділом на постійні і змінні для сільськогосподарських культур з метою отримання максимального прибутку.

Виклад основного матеріалу. Суттєві можливості для вдосконалення управління і аналізу витрат в умовах ринкових відносин, загострення конкуренції товаровиробників відкриває система «директ-костинг». Ця система ґрунтується на чіткому розподілі витрат на змінні і постійні. Зокрема, у собівартість продукції включаються лише змінні витрати, а постійні обліковуються окремо і списуються безпосередньо на результати діяльності підприємства [4, с. 672].

Порівнянням виручки від реалізації продукції з сумою змінних витрат на її виробництво і

реалізацію (тобто з обмеженою собівартістю) визначається маржинальний дохід, величина якого має покрити суму постійних витрат і дати певний прибуток підприємству [5, 6]. Після вирахування з маржинального доходу постійних витрат формується показник операційного валового прибутку (табл. 1).

Таблиця 1

Розрахунок прибутковості виробництва зерна і цукрових буряків в ПОП «Іванівське» за 2008 рік

№ з/п	Показники	Озима пшениця	Цукрові буряки
1.	Урожайність, ц/га	62,9	605,9
2.	Ціна за одиницю, грн	95,17	17,97
3.	Постійні виробничі витрати, грн	947,86	947,86
4.	Змінні витрати, грн	3321,79	8498,12
5.	Сумарні витрати, грн (п.3+ п.4)	4269,65	9445,98
6.	Виручка від реалізації, грн (п.1*п.2)	5986,19	10888,02
7.	Валовий прибуток, грн (п.6-п.4)	2664,40	2389,9
8.	Прибутковість за валовим прибутком, % (п.7 / п.6) x 100	44,5	21,9

Рівень беззбитковості можна визначити за формулою:

$$а) \text{ озимої пшениці } B_n = PV_n \div (C_n - PZB_n);$$

$$б) \text{ цукрових буряків } B_o = PV_o \div (C_o - PZB_o)$$

де B_n, B_o – точка беззбитковості озимої пшениці і цукрових буряків;

PV_n, PV_o – постійні витрати озимої пшениці і цукрових буряків;

C_n, C_o – ціна за одиницю продукції озимої пшениці і цукрових буряків;

PZB_n, PZB_o – питомі змінні витрати озимої пшениці і цукрових буряків.

Використавши дані табл. 1, отримаємо рівень беззбитковості для озимої пшениці 22,3 ц/га і цукрових буряків – 239,9 ц/га.

Порівнюючи прибутковість виробництва озимої пшениці та цукрових буряків, можна зробити висновок, що ефективність вирощування цукрових буряків у даному господарстві значно нижча від ефективності озимої пшениці. Тому знаючи закономірності у співвідношенні виробничих витрат за їх видами та валовим прибутком, можна розрахувати рівні урожайності та ціни цукрових буряків, які б забезпечили такий самий рівень прибутковості, як і при вирощуванні зерна.

Валовий прибуток від виробництва цукрових буряків:

$$ВП_o = (C_o \times Y_o) - ZB_o,$$

де C_o – ціна 1 ц цукрових буряків, грн;

Y_o – урожайність буряків, ц/га;

ZB_o – змінні виробничі витрати в буряківництві, грн.

Валовий прибуток від виробництва озимої пшениці:

$$ВП_z = (C_z \times Y_z) - ZB_z,$$

де C_z – ціна 1 ц зерна, грн;

Y_z – урожайність озимої пшениці, ц/га;

ZB_z – змінні виробничі витрати на виробництво озимої пшениці, грн.

Порівнюючи валові прибутки на вирощування цукрових буряків і зерна, отримаємо рівняння:

$$(C_o \times Y_o) - ZB_o = (C_z \times Y_z) - ZB_z.$$

Для того, щоб валовий прибуток у буряківництві був таким самим, як і при виробництві зерна, ціна на цукрові буряки повинна бути визначена за формулою:

$$C_o = (C_z \times Y_z - ZB_z + ZB_o) / Y_o.$$

$$\text{або } C_o = (ВП_z \times ZB_o) / Y_o$$

Підставивши дані з табл. 1 у наведену формулу, отримаємо ціну на цукрові буряки 18,30 грн (62,9 x 95,17 - 3321,79 + 8498,12) / 605,9). При такій ціні 1 ц цукрових буряків господарство отримає такий самий прибуток, як і при виробництві зерна, тобто 2664,40 грн.

Аналогічно можна розрахувати також необхідну врожайність цукрових буряків, яка б забезпечила потрібний рівень прибутковості при відповідних рівнях виробничих витрат і цін на цукрові буряки:

$$C_o = (ВП_z \times ZB_o) / C_o$$

Підставивши у дану формулу дані таблиці дістанемо врожайність цукрових буряків – 621,1 ц/га.

На основі такого аналізу, а також прогнозу змін виробничих витрат і цін за видами продукції,

товаровиробник може здійснити цільове планування обсягів виробництва різних видів продукції з метою максимізації прибутку і мінімізації витрат.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, використання системи обліку витрат директ-костинг дає можливість:

- 1) оперативно вивчати взаємозв'язок між обсягами виробництва, витратами і доходами, а відповідно прогнозувати поведінку собівартості при зміні ділової активності підприємства;
- 2) суттєво спростити нормування, планування і контроль зменшеного числа витрат; в результаті собівартість продукції стане більш доступною для аналізу, а окремі статті витрат – більш контрольованими;
- 3) визначення нижньої межі ціни продукції (для рівня змінних витрат);
- 4) виключити трудомістку роботу з розподілу непрямих витрат;
- 5) посилити контроль за постійними витратами.

Література

1. Дем'яненко С.І. Менеджмент виробничих витрат у сільському господарстві. – К.: КНЕУ, 1998. – 264 с.
2. Давидович І.Є. Управління витратами: Навчальний посібник. – Тернопіль: Економічна думка, 2007. – 264 с.
3. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах: Підручник / За ред. М.Ф.Огійчука. – 4-е вид., перероб. і допов. – К.: Алерта, 2007. – 979 с.
4. Маренич Т.Г. Бухгалтерський облік в агроформуваннях: Підручник / За ред. В.Я. Амброрсова. – 2-е видання, доповнене і перероблене. – К.: ВД „Професіонал”, 2005. – 896 с.
5. Хомин. П.Я., Палюх М.С., Гарасим П.М. Облік в акціонерних товариствах різних галузей. – Тернопіль, 2000. – 380 с.
6. Пушкар М.С. Фінансовий облік: Підручник. – Тернопіль: Карт-бланш, 2002. – 628 с.
7. Аграрна реформа в Україні / П.І. Гайдуцький, П.Т. Саблук, Ю.О. Лупенко та ін.; За ред. П.І. Гайдуцького. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 424 с.
8. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник / За редакцією Бутинця Ф.Ф. – Житомир, 2000. – 608 с.

Надійшла 18.05.2009

УДК 658.012 2: 65.011.4

Т. Ф. КОСЯНЧУК, Ю. Г. ГАЛКІНА
Хмельницький національний університет

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇЇ ДІАГНОСТИКА

В статті розглядається сутність «результативності» діяльності підприємства, виявлена ідентичність понять «ефективність» та «результативність», доведено їх взаємозв'язок, наведено систему показників, за якими можна проводити діагностику ефективності діяльності.

The essence of «effectiveness» of enterprise activity is examined in the article, the identity of concepts «efficiency» and «effectiveness» is found out, their intercommunication is proved; the system of indexes by which it is possible to conduct diagnostics of activity efficiency is resulted in the article.

Постановка проблеми. Основна діяльність більшості суб'єктів господарювання пов'язана з виробництвом продукції, виконанням роботи чи наданням послуг з метою їх реалізації та отримання прибутку. Саме *результати* основної (виробничої) діяльності є визначальними для забезпечення фінансової рівноваги та конкурентоспроможності підприємств у нестабільному ринковому середовищі.

У процесі виробництва відбувається свідоме і планомірне комбінування різноманітних виробничих ресурсів (матеріальних, трудових, технічних, технологічних, організаційних) і створення нових продуктів. Для економічного розвитку як окремих суб'єктів господарювання, так і економіки держави загалом необхідно, щоб процес виготовлення продукції був *ефективним*, тобто здійснювався при оптимальному витрачанні виробничих ресурсів, мінімальних витратах та максимальній прибутковості виробництва.

Поняття ефективності та результативності є центральними в економіці, на них повинен робитися особливий наголос при ухваленні індивідуальних і соціальних рішень.

Метою даної статті є виявлення ідентичності між поняттями «ефективність» та «результативність» виробництва.

Об'єктом дослідження є виробнича діяльність підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями аналізу і оцінки ефективності діяльності підприємства присвячено безліч праць авторів різних країн. Так, дослідженням цих понять займаються такі відомі вчені-економісти, як Т.Хачатуров, А.Толкачов, Б.Плишевський, Р.Солоу, Е.Денісон, А.Анчишкін,